

KAITSEMINISTEERIUM EHITUSPÄRANDIT HOIDMAS

Tarvi Sits

Kelle ülesanne on hoida ja väärtustada meie kultuuripärandit? Muinsuskaitstjad vastavad tavaliselt, et mälestise säilimise eest vastutab omanik. Omanikud ütlevad, et kui riik on avalikes huvides midagi kaitse alla võtnud ja selleks piirangud seadnud, peab ta tagama ka selle objekti säilimise. Ja riigi institutsioonid ning poliitikud vaatavad enamasti vastamise asemel Kultuuriministeeriumi ja Muinsuskaitseameti otsa.

Väheke lihtsustatud kirjeldus, kuid üldjoontes nii see on. Peale üksteisele otsavaatamise oleks mõistlik teha koostööd, sest eesmärk on ju ühine – säilitada ja väärtustada meie kultuuri, mille lahutamatu osa on ehituspärand.

Optimistlik pool minus nendib, et olukord ei ole lootusetu. On häid näiteid selle kohta, kuidas ministeeriumide haldusalas on ehituspärandit korrastatud ja uuele elule aidatud. Näiteks otsustas Justiitsministeerium aastaid tagasi vanad kohtuhooned korda teha, selmet need müüki panna ja uued ehitada. Mäletan, kuidas Pärnus Rüütli tänava kohtumajas käisid juba huvilised vaatamas, millist ajaloolist mööblit oleks sealt võimalik viia oma bürood vääristama. Õnneks nii ei läinud ja restaureerimisprotsessis leiti lahendused, mis olid vajalikud praegusaja kohtule, tagades samas väärika hoone säilimise. Muu hulgas suudeti lahendada kinnipeetute hoonesse ja hoones sees liikumise teed.

Ka riigi esindushooned asuvad Tallinnas Toompeal ja Kadriorus ajaloolistes hoonetes. Ei kujutaks vist keegi ette, et peaministri büroo või presidendi esindus- ja tööruumid koliksid kuhugi Tallinna lähedale põllule ladude ja tootmishoonete vahele. Seal oleks kindlasti säästlikum ja lihtsam täita turva- ja muid nõudeid, kuid nii tehes mõjuks me naeruväärselt ja popslilikult.

Tegelikult ei ole valitsusasutuste esindushooned peamine mure. Meil on rikkalikult ehituspärandit, millest märkimisväärne osa kuulub riigile ja murelikuks teeb asjaolu, et nii mõnigi neist objektidest on kasutuseta või võib kasutusest lähiajal välja langeda. Kas on võimalik ja otstarbekas, et riik need siiski korda teeb ja neid edasi kasutab?

Siin on vähemalt kaks vastust. Esiteks, kui riigil on neid hooneid oma ülesannete täitmiseks vaja, siis tuleks alati eelistada vana kordategemist. See on pikas plaanis keskkonnale säästlikum, rikastab meie elukeskkonda ning pakub seal töötavatele inimestele tihtilugu meeldivama ja huvitavama töökeskkonna. Viimane aga suurendab tööviljakust, olles seega samuti riigile kasulik. Teise võimalusena, kui riik tõesti teatud hoonet oma ülesannete

täitmiseks enam ei vaja, tuleks seda pakkuda teistele riigiasutustele, ning kui kosilasi ei leidu, tuleks hoone maha müüa. Ka siis on vaja tagada, et ajalooline hoone ei langeks alla miinimumnõuete: katus peab vett pidama ja ukсед-aknad peaksid hoone säilimiseks ees olema. Kõige hullem variant on see, kui muinsuskaitse all olev hoone jäetakse lagunema ja selle kõrvale ehitatakse uus. See pealtnäha lihtsam lahendus ei pruugi olla kestlik. Eluasemeturg on siin ilmekas näide: euroremont ja põllule rajatud arendused ilma toetava keskkonnata ei suuda juba aastaid konkureerida ajalooliste linnaosade ja elamutega.

Kaitseministeerium on muinsuskaitsealuste hoonete korrastajana üks positiivne näide. Uute harjutusväljakute ja muu taristu ehitamise kõrval on ilma suurema kärata aastaid restaureeritud ehituspärandit. Me kõik teame, et see pole ministeeriumi põhieesmärk. Kui kindral Johan Laidonerile kuulunud Viimsi mõisa korrastamine sõjamuuseumiks on ehk loomulik, siis tegelikult on see rida palju pikem. Mõisakompleksidest on näiteks korda tehtud Raplamaal asuvad Seli ja Alu, restaureeritud on Kaitseliidu malevate hooneid Tallinnas ja maakonnakeskustes (Pärnu, Rakvere, Narva ja Valga). Ehitismälestistes asuvad Kaitseväe peastaap Tallinnas ja Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused Tartus.

Ajaloolistest hoonetest on võimalik korrastada nii esindushooneid kui ka selliseid, mis sobivad Kaitseväe igapäevategevusteks. Nii lõppesid 2015. a kevadel tööd Tallinna Miinisadamas, kus ajateenijatel on nüüd vanades hoonetes tänapäeva nõuetele vastavad elu- ja olmetingimused. Juba varem olid korda tehtud Taara kasarmud Võrus.

Kaitseministeerium on riigiasutustest üks suurimaid kinnisvaraomanikke, muinsuskaitsealused objektid moodustavad sellest portfelist väikse osa. Kaheksa viimase aasta jooksul on ministeerium investeerinud talle kuuluvate ajalooliste hoonete kordategemisse 38 miljonit eurot, mis on märkimisväärne panus meie pärandi väärtustamisse.

Olen kindel, et kaitsetahe ei sõltu mitte ainult heast väljaõppest ja varustusest (seda loomulikult ka), vaid oluline on seegi, et ajateenijad ja kutselised kaitsevälased saaksid elada ja tegutseda väärtuslikus keskkonnas ning tunda sidet Eesti ajaloo ja kultuuri vastu. Vähetähtsad ei ole sealjuures traditsioonid, rituaalid ja järjepidevus: nii nagu Kaitsevägi loodetavasti ei loobu pidulikel sündmustel paraadvormist, mõõkadest ega lippudest, ei loobu ta ka Miinisadama ega Võru kasarmutest. Ja tulevikus investeringuid planeerides kaasab ministeerium muinsuskaitstjad algstaadiumis, et koostöös jõuda parima tulemuseni.

(1)

Samas olen veendunud, et muinsuskaitssjad lähtuvad põhimõttest, et ajaloolise hoone kasutamine on parim viis see säilitada ning muinsuskaitsest tulenevad piirangud ei tohi seada ohtu meie kaitsevæelasi. Olgu selle näiteks Kaitsevæe vajadustest tulenevad nõuded väljapääsude arvu või suuruse kohta.

Kui rasketel sõja-aastatel oli Winston Churchillile tehtud ettepanek kärpida kultuuri eelarvet, et saada sõjaväele lisaraha, olevat ta küsinud: „Then what are we fighting for?“¹ Kaitseministeeriumi tegevus kinnitab, et kultuuripärandi hoidmine ja väärtustamine on meie ühine asi ning sellesse saavad panustada kõik. Loodetavasti julgustab see ka teisi ministeeriume sügavamalt oma pärandi peale mõtlema, sest riigi kinnisvarastrateegia on midagi rohkemat kui kulude-tulude suhe arvutiekraanil.

(2)

(3)

(1) Ajalooline miiniladu on ehitatud 1913. a ja restaureeritud 2014–2015, praegu kasutusel Vahipataljoni kasarmu ja bürooruumidena. Fotod Kaitsevægi (2) Torpeedokoda on ehitatud 1925. a ja restaureeritud 2015–2016. Praegu kasutusel Merevæebaasi sööklana (3) Kuperjanovi pataljoni ajaloolised kasarmud ehitati 1930. aastail, restaureeriti 2002. ja 2007. a (4) Renoveeritud Seli mõisakompleks on kasutusel Kaitseministeeriumi tervise- ja taastusravikeskusena

(4)

¹ Mille eest me siis võitleme? (ingl k.)